

ROZCHODZIĆ SIĘ (82) *vb impf [i pf]*

impf (81), [pf], *pf a. impf* (1) (znacz. II.).

roz- (50), rof-, ros- (39), rofz- (1).

się (70), się (12).

Oba o jasne.

inf rozchodzić się (13). ◇ *praes i fut 1 sg* rozchodzę się (3). ◇ *3 sg* rozchodzi się (44). ◇ *3 pl* rozchodzą się (8). ◇ *praet 3 sg m* rozchodził się (2). *f* rozchodziła się (2). *n* rozchodziło się (3). ◇ *3 pl m pers* rozchodzili się (1). *subst* rozchodziły się (2). ◇ [*imp 1 pl* rozch(o)dźmy się.] ◇ *con 3 sg f by* się rozchodziła (1). ◇ *3 pl subst by* się rozchodziły (1). ◇ *part praes act* rozchodząc się (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

I. impf (81) :

1. Zmieniać miejsce, poruszając się w różnych kierunkach (39) :

a. O ludziach; abire, digredi, discedere, discessionem facere Cn (7) :

α. O wielu: opuszczać jakieś miejsce, udając się w różne strony (5) : Iuż tu byli drudzy [...] o w. m. zwątpili/ álem ia przyiechánia W.M. był pewien: y dla tego niekazałem fie pánom rozchodzić *Górndworz Ee; [Paprkóło Cv (Linde)]*.

rozchodzić się od kogo (1): Gdy Hrábię Olibaná [...] do kłaźtoru towarzyzyzy oni S. Romuálda wprowadzili/ y rofchodzić fię od niego poczęli [...] *SkarŻyw 572.*

rozchodzić się z czego (1): Senatus mitti et dimitti dicitur, Powftác/ rofchodzyć fie zrády. *Mącz 382b.*

rozchodzić się ku czemu [= w jakim celu] (1): A kiedy fie iuż rozchodził on lud ku obiádu/ Zuzánna też miáła fwoię przechadzke po fádu. *KochZuz A2v.*

rozchodzić się po czym [= w różnych kierunkach] (1): gdy fwięći zwolennicy iego mieli fie rofchodzić po roznościach fwiátá tego: ci dwa Apoftołowie fwięći Filip á Iákub poľpołu fie byli vdáli w iednę kráinę *RejPos 291v.*

β. O dwóch: rozstawać się, odchodzić jeden od drugiego (2) : Xántus [...] k domowi fie pokwápił. A gdy fie ták rofchodzili/ Rzekł ogrodnik [...] *BierEz C; KochSz Cv.*

b. O zjawiskach i substancjach fizycznych; spargi Vulg; ferri PolAnt; didi, diffundi, permanare Cn (5) : Náley więc troche wody gdzye ná rowne mieysce/ Vźrzyfz o [!] onác dáley rofchodzić fie nie chce. *RejWiz 146; Kthorą drogą rozfypuie á rozchodzi fie fwiátłość LeopIob 38/24; BudBibSap 18/10; Nie ifzby [Duch Święty] z vft Oycowfkich y Synowfkich ták pochodził y tchniony był/ iáko fię mowá ná powietrzu rozchodzi SkarŻyw 278.*

rozchodzić się po czym (2): A żeby fie [barwiczka, tj. kosmetyk] po licu/ zás nie rofchodziła/ Trzebá wiedzieć/ iák bys iey Gumi vgodziła. *PaxLiz D2v. Cf Fraza.*

Fraza: »głos się [po czym] rozchodzi« (1): iż to nic nie fzkodzi/ Gdy pies fczeka á głos fie po wiátru rofchodzi. *RejWiz 49.*

c. O zjawiskach i procesach organicznych; evocari Mącz; permanare Cn (19) : Bowiem w człowiecze na thczo rozchodzą fie dymy y grube wilgoti *GlabGad D3v; Bowiem po obiedzie żyły fie iuż*

żołądkowe zatkaia, [...] á tak nie może fie tam łmak rozchodzić. *GlabGad* G, B7v, G, G7, G8v, I2, L3; ká¿de iedło co w żołądek wchodzi/ Závždy ná czterzy części/ ká¿de fie rołchodzi. *RejWiz* 117v.

rozchodzić się w co (1): iáko z winney máłice przyrodzona moc y wilkość ożywiáiąca w látorolli fie rołchodzi/ [...] ták te¿ [...] *RejPosWstaw* [1102].

rozchodzić się po czym (9): [ta wódka] iad od łercza odpádzá, y nie da mu fie rozchodzić po cieie. *FalZioł* V 70v; tedy więc kolera rozchadzác [!] fie po włzitkich członkach czyni ie żółte. *GlabGad* E6v, A7v, C7, D4, D6v, E3, K5; *Mącz* 505a.

d. *O wiadomościach: stawać się znanym w wielu miejscach; perambulare PolAnt, Vulg; manare Mącz, Cn; didi, diffundi, pervadere, serpere Cn* (7) :

Frazy: »głósy się rozchodzą« (1): gdy fie o nim [Chrystusie] rozliczne á rozne głófy rołchodziły/ pytáiąc fie o nim ktoby był *RejPos* 299.

»sława, powieść się rozchodzi« = *perambulat sermo PolAnt, Vulg; manat rumor Mącz; divulgatur fama Vulg* [w tym: *po czym* (2), *dokąd* (1)] [szyk zmienny] (5:1): *GlabGad* A3v; *MurzNTLuc* 5/15; *Manat tota urbe rumor, Rołchodzi fie po włzyłtkim miełcie ta sławá. Mącz* 208b; Y rozchodziłá fie o nim tym więcęcy powieść. *WujNTLuc* 5/15, *przedm* 34, *Luc* 4/37.

Zwrot: »szeroko się rozchodzić« (1): Przepowiada w Gálileiey/ y sławá fie o nim łszeroko rołchodzi. *WujNTprzedm* 34.

e. *O zjawiskach społecznych: rozpowszechniać się; serpere Cn* (2) :

rozchodzić się po czym (1): iáko bowiem zá onych C(efá)rzow pogáńłkich w Rzymie/ łprofnego báłwochwáłłtwá/ [...] pełno było/ ktore fie y po inłzych krolełtwach rozchodziło *NiemObr* 159.

Zwrot: »szeroko się rozchodzić« (1): Late patet hoc vitium, Szeroko fie rołchodzi tá złość. *Mącz* 283b.

2. *Rozwidlać się, mieć odgałężenia boczne* (2) :

rozchodzić się po czym (1): aby grzbiet był iakoby droga włzitkim żyłám, ktorą włzyłtkie zwiéśłaią fie od główy przez łzyię, á tak fie rozchodzą po włzitkim cieie. *GlabGad* D7v.

Fraza: »rozchodzą się drogi« (1): Bivium, Quod duas vias habet – Miełce gdzie łzie rozchodzą drogy, rozłtanię. *Calep* 132a.

3. *Powiększać się; evagari, pervagari Mącz; exspatiari, pervadere Cn* (5) :

a. *Zajmować coraz większą powierzchnię (o objawach organicznych i chorobowych)* (3) : *Mącz* 473c; Opánował łerdeczny bol łtrapione łerce/ [...] Po mnie fie ták rołchodzi/ iż łerce odrywa *WisznTr* 13.

Szereg: »szerzyć się i rozchodzić« (1): iefł ofóbliwe lekarłtwo [...] naprzeciw wrzodowi iadowitemu ktory zowá Herifipila ábowiem mu fie niedopułzcza łzyrzić y rołchodzić po członkoch *FalZioł* I 151c.

b. *Rozrastać się (o roślinach); progerminare Mącz* (2) : *Evagatur capparis per agros, Rołciąga fie w łzerzą/ rozchodzi fie. Mącz* 473c, 144d.

4. *Zanikać, przestawać istnieć; diffugere, senescere Mącz* (21) : *Senescit hyems, Zyma fie táye/ rołchodzy. Mącz* 382b.

a. *O zjawiskach organicznych, zwłaszcza chorobowych; discuti Cn* (15) : łifłtki Makowe z oczthem łłłuczóne/ na opuchlinę przyłóžóne/ rozchodzi fie opuchlina *FalZioł* I 104a, I 83d, 84d; Ale wnąłtrz [zióła palqce] nie łáme bywaią wpułłczóne ale z człm inłzym rozvodnione przeto ich mocz te¿ fie

rozchodzi iż nie bywa tak fiłna. *GlabGad* K2v; Senescit morbus, Rořchodźi fie chorobá. *Mącz* 382b; [SkarŻyw 44].

rozchodzić się pod czym (10): którą małcią namazuy fiedzionę y twardość żywotha/ rořchodzi fie pod tym czyłcie twardość. *FalZioł* I 16c, I 9a, 12d, 22c, 49c, 73b (10).

b. *O zjawiskach atmosferycznych: rozpraszac się* (2) : *Mącz* 138d; *Názaiutrz/* kiedy zorzá z wody powłtawála/ *Rozchodźiły* fye chmury/ wiátry vćichály *KochPam* 85.

c. *Kończyć się przez rozejście się uczestników* (3) : tym by się snadź sejmy przeszłe niszczyć miały a bez postanowienia ktorego rozchodzić *Diar* 84, 21; *Phil* K.

5. *Roztopiac się, rozplywac się, przechodzić w stan ciekły; deliquere, deliquescere, liquere, liquescere* *Mącz* (6) : Gdy niewiałta trzy ziarnka [...] z wołku vczynione: połknie/ rozchodzi fie z fiadłe mleko w pierłiach. *FalZioł* V 87v; *Mącz* 145b.

rozchodzić się od czego (2): *Mącz* 195b; Dobrze kthoremu pić psie fadło [...]: znácznie fye z śiádła krew rořchodźi odtých lékarłtw. *SienLek* 149.

Szereg: »roztopiac (a. topić) się, (i) rozchodzić się« (3): liquidus, Miękki co fie może topić y rořchodźić od ognia/ álbo od słońcá. *Mącz* 195b, 195b, c.

6. *Być wydatkowanym* (3) : <Nie m)ylł ná to doczełne zbieránie <Wie B>og kto wniem będzie miał kochánie <Włzytk>o fie więc to márnje rozchodzi *RejRozpr* K3v; Male parta male dilabuntur, Zlie nábyte zlie fie rozchodzą álbo obráćáją. *Mącz* 180c.

W porównaniu (1): *RejZwierc* 187v cf *Zwrot*.

Zwrot: »rozchodzić się po światu« (1): Azażby nie lepiej s tego mieć kilká tyłięcy ludzi/ ku czći á ku chwale Pánu Bogu/ [...] niż fie to ták rořchodzi po fwiátu iáko dym ábo iáko iákie márne plewy *RejZwierc* 187.

a. [Być zużywanym na utrzymanie:

rozchodzić się na co: Kapłunów, gęsi jest niemało, które się na wychowanie dworne rozchodzą *LustrPodl* 37.

rozchodzić się dokąd: ledwo się siana może zgromadzić brogów 3, które się rozchodzą do dwora łomzińskiego *LustrMaz* II 104.]

7. *Obejmować tematycznie* (2) :

rozchodzić się na co (1): gdzie Kryłtułá niemáłz ludzka myłł nieułtáwiczna/ bo ná rozmáite myłłi rozchodzi fie/ chwieiac fie y ná tę y ná owę ftronę *BielKron* 260v.

rozchodzić się po czym (1): *Mącz* 486bcf *Szereg*.

Szereg: »rozciagać a rozchodzić się« (1): Versat circa res omnes [...]/ należy ku káżdey rzeczy/ rościaga á rozchodźy fie po wńzech rzeczách. *Mącz* 486b.

****** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Dilabor, Rořchodzę/ rořplywam/ rościekam fie *Mącz* 180c.

II. *impf a. pf Rozciagać (a. rozciagnąć) się, rozszerzac (a. rozszerzyć) się na boki* (1) : ále ták małz wiezac [!]/ áby iedno chułtá álbo bindá ráńę trzymáłá/ á nie ściłkálá: Abowiem czego niezátrzymáłz/ thoć fye rořchodźi: á co bárzo ściágniełz/ ziałrzy. *SienLek* 147.

III. [pf *Pochodzić jakiś czas w różne strony; przen*:

Szereg: »rozwieść i rozchodzić się«: wżákże wynidźmy trożkę z [...] Dialektiki/ rozwiadźmy y rozchodźmy fię trochę/ nie iuż ná Orzechowłkiego argument odpowiedáiąc/ ále [...] *RotRozm* I3.]

Synonimy: **I.1.a.α.** *rozbiegać się, rozlatać się, rozpierschać się; d.* *roznaszać się, roznosić się, rozpuszczać się, rozślawiać się, rozszerzać się; 5.* *rozciekać się, rozpuszczać się.*

Formacje współrdzenne cf CHODZIĆ.

Cf **ROZCHODZĄCY SIĘ, ROZCHODZENIE, [ROZCHODZENIE SIĘ]**

KW, (LWil)